

Täysistunto

Tiistai 15.11.2016 klo 13.59—20.15

30. Lakialoite laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 63/2016 vp Anneli Kiljunen sd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 30. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

Keskustelu

19.30 **Anneli Kiljunen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on eduskunnan keliakiaverkoston tekemä lakialoite, jolla pyritään mahdollistamaan keliakiaa sairastavan asianmukainen hoito niille, jotka ovat taloudellisesti kaikkein heikoimmassa asemassa. Tällä lakimuutoksella taattaisiin yhdenvertainen asioiden käsittely riippumatta hakijan asuinkunnasta. Nyt keliakian hoidon aiheuttamien kustannusten huomioiminen toimeentulotuessa vaihtelee kunnittain. Heikossa taloudellisessa tilanteessa riski sairauden huonoon hoitoon kasvaa.

Arvoisa rouva puhemies! Keliakiaa sairastavilla henkilöillä täytyy olla mahdollisuus hoitaa sairauttaan myös heikossa taloudellisessa tilanteessa. Eduskunta lakkautti keliakiaa sairastaville maksettavan ruokavaliokorvauksen 1.1.2016 alkaen. Tämä on aiheuttanut suuria ongelmia niille keliakiaa sairastaville henkilöille, jotka ovat toimeentulotuen asiakkaita. Sairauden hoitoon ei ole tällä hetkellä saatavissa lainkaan yhteiskunnan tukea.

Keliakia on lääketieteellisesti todettu elinikäinen autoimmuunisairaus, jonka ainoa hoito on koko elämän kestävä ehdoton gluteeniton ruokavalio. Ruokavaliota tulee noudattaa tarkasti joka päivä. Keliakian hoito vaatii ehdotonta tarkkuutta niin elintarvikkeiden valinnassa kuin ruuan valmistuksessa sekä kodin ulkopuolella ruokailutilanteissa.

Mikäli keliakiaa sairastava henkilö ei noudata gluteenitonta ruokavaliota, seurauksena on ohutsuolen tulehdusreaktio ja suolinukan vaurio. Toistuvat altistumiset gluteenille ylläpitävät tulehdusreaktiota ohutsuolessa. Tämän seurauksena keliakiaa sairastavalle henkilölle suurella todennäköisyydellä kehittyy lisäsairauksia, kuten ravintoaineiden puutostiloja, osteoporoosi, anemia, lapsettomuutta, masennusta tai pahimmassa tapauksessa ohutsuolen pahanlaatuinen syöpä, lymfooma. Edellä mainituista sairauksista koituu yhteiskunnalle runsaasti ylimääräisiä kustannuksia terveydenhuollon menoina. Oikealla hoidolla keliakikko pysyy toiminta- ja työkykyisenä.

Toimeentulotuessa keliakian gluteenittoman ruokavaliohoidon kustannukset kuuluvat täydentävän toimeentulotuen piiriin. Täydentävään toimeentulotukeen hyväksyttävät kustannukset linjataan kunnissa itsenäisesti. Tästä johtuen keliakian ruokavaliohoidon aiheuttamien kustannusten hyväksyminen toimeentulotukihakemuksessa vaihtelee asuinkunnan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

mukaan. Tämä asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan asuinpaikan mukaan ja vaarantaa mahdollisuuden sairauden hoitoon.

Toimeentulotuen ratkaisujen yhteydessä on noussut esiin, että keliakiaa sairautena ei tunneta. Keliakian hoitoon lääkärin määräämää elinikäistä gluteenitonta ruokavaliota ei ole osattu rinnastaa reseptillä määrättyyn lääkehoitoon. Useisiin muihin autoimmuunisairauksiin on olemassa lääkehoito, johon yhteiskunta myöntää tukea lääkekorvausjärjestelmän kautta. Nämä kustannukset myös hyväksytään lähes poikkeuksetta toimeentulotukihakemuksessa hakijan menoina.

Vuonna 2014 tehdyn hintaselvityksen mukaan keliakian ruokavaliohoito aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia 68 euroa kuukaudessa. Kustannukset ovat pysyviä ja toistuvat joka kuukausi. Toimeentulotukea saavan keliakikon sairauden hoidon turvaamiseksi on erittäin tarpeellista, että keliakiaruokavaliohoidon aiheuttamat ylimääräiset kustannukset huomioidaan toimeentulotuen perusosassa. Tällöin keliakikot ovat myös tasavertaisessa asemassa lääkärin määräämiä reseptilääkkeitä sairauksiensa hoitoon käyttävien kanssa.

Vuoden 2017 alusta perustoimeentulotuen ratkaisutyö ja maksaminen siirtyvät Kelan hoidettavaksi. Perusosan lisäksi muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruusina huomioon laissa toimeentulotuesta kohdassa 7 b mainitut menot. Kelasta maksettavaan tukeen siirretään täydentävästä toimeentulotuesta sellaisia menoeriä, jotka toistuvat usein ja edellyttävät vähäisempää harkintaa. Keliakia ja sen vaatima ruokavaliohoito on yksiselitteisesti todennettavissa lääkärinlausunnon avulla, eikä siihen liity harkintaa. Kelan hoitamina kustannukset otettaisiin huomioon kaikkialla samalla tavoin. Tällä tavoin varmistetaan, että kaikki keliakiaa sairastavat henkilöt saavat yhdenvertaisen kohtelun eri puolilla Suomea. Tämä myös vapauttaa sosiaalityöntekijöiden resursseja vaativampiin tehtäviin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n muuttamisesta, 4 kohta: "muut kuin perusosaan sisältyvät terveydenhuoltomenot sekä lääkärin diagnosoimasta keliakiasta johtuvat gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvat ylimääräiset menot".

Esitämme, että tämä 4 kohta muutetaan esittämällämme tavalla.

19.35 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Keliakikko ei voi syödä muruakaan gluteenia. Keliakia on elinikäinen sairaus, jota ei voi rinnastaa ruoka-aineallergiaan. Ainoa käypä hoito on tiukka gluteenittoman ruokavaliion noudattaminen. Muuten seuraukset terveydelle ovat hyvin vakavat. Mikäli keliakiaa sairastava henkilö ei noudata gluteenitonta ruokavaliota, seurauksena on ohutsuolen tulehdusreaktio ja suolinukan vaurio. Toistuvat altistumiset gluteenille ylläpitävät tulehdusreaktiota ohutsuolessa. Tämän seurauksena keliakiaa sairastavalle henkilölle suurella todennäköisyydellä kehittyy lisäsairauksia, kuten ravintoaineiden puutostiloja, osteoporoosi, anemia, lapsettomuutta, masennusta tai pahimmassa tapauksessa ohutsuolen pahanlaatuinen syöpä, lymfooma.

Hallitus poisti kokonaan keliakiaa sairastaville maksettavan ruokavaliokorvauksen, jota maksettiin 23,60 euroa kuukaudessa vuonna 2015. Tämä on aiheuttanut suuria ongelmia niille keliakiaa sairastaville henkilöille, jotka ovat toimeentulotuen asiakkaita. Sairauden hoitoon ei ole tällä hetkellä saatavissa mitään tukea.

Keliakialiitto on tehnyt laajan kyselyn ruokavaliokorvauksen lakkautuksen seurauksista. Kysymykseen "minkälaisia ajatuksia korvauksen maksamisen lakkauttaminen herätti" saatiin vastauksiksi suurta huolta pärjäämisestä. Yksi vastaajista totesi: "Olin järkyttynyt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

Tuntuu siltä, että päätöksen tehneet eivät ymmärrä keliakian vakavuutta sairautena." Ja toinen: "Koen olevani alempiarvoinen sairauteni kanssa."

Arvoisa puhemies! Tällä keliakiaryhmän lakialoitteella on tarkoitus varmistaa, että ne ihmiset, joiden taloudellinen tilanne on erittäin heikko, pystyisivät hoitamaan sairauttaan lääkärin määräämällä tarkkuudella. Tällä hetkellä toimeentulotukihakemuksessa keliakian hoidon aiheuttamat kustannukset kuuluvat täydentävän toimeentulotuen piiriin. Tuen myöntäminen vaihtelee asuinpaikan mukaan, ja siksi moni jää vaille tukea. Jos kustannukset siirrettäisiin toimeentulotuen perusmenoihin, voitaisiin taata tasavertainen kohtelu asuinpaikkakunnasta riippumatta.

Keliakia on pysyvä sairaus, ja sen vaatima hoito on elinikäistä, ja myös sairaudesta johtuvat kustannukset ovat jatkuvia. Gluteeniton, tasapainoinen ruokavalio tulee kalliiksi. Myös keliakikko tarvitsee ruoka-aineympyrän mukaisia viljatuotteita, mutta vain harva viljavalmiste on gluteeniton ja sopiva. Tuotteiden tulee olla juuri keliakikoille valmistettuja, sillä valmistusprosessista ei saa jäädä hiiväjäkään, muruakaan aineksia, jotka sisältävät gluteenia.

Toimeentulotuen asiakkaina on vain hyvin pieni osa keliakiaa sairastavista henkilöistä. Tämän lakimuutoksen taloudelliset kustannukset jäisivät yhteiskunnalle hyvin pieniksi. Takaamalla mahdollisuus sairauden hyvään hoitoon voidaan lisäksi estää merkittävien lisäsairauksien synty, joiden hoitokustannukset tulisivat erityisen kalliiksi.

Toivon, että eduskunta hyväksyy tämän aloitteen. Nyt kyse ei ole vain rahasta, vaan tahdosta ja tasa-arvosta suomalaisessa yhteiskunnassa.

19.40 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä laki keliakiaa sairastavien tukemisesta on kristillisdemokraateille erityisen läheinen laki, sillä se tuli eduskunnan hyväksymäksi aikanaan kristillisdemokraattien kansanedustajan, Marja-Leena Kemppaisen, lakialoitteen seurauksena. Siksi olemme myös erittäin pettynyt hallitukseen, kun se tämän pienen tuen lakkautti. Se leikkaus tulee taatusti tuottamaan enemmän kuluja kuin säästöjä. Leikkaus oli epäinhimillinen, ja vakavimmin se kohdistuu pienituloisiin sairaisiin. Siksi tämä eduskunnan keliakiaryhmän tekemä lakialoite on mitä tervetullein, ja koko kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä on sen myös allekirjoittanut. Pidämme erittäin tärkeänä, että tämä aloite saisi ansaitsemansa huomion ja korjaisi tältä osin ainakin tämän tehdyn virheen, että nämä kaikista pienituloisimmat, jotka toimeentulotuen kautta yrittävät näitä korvauksia saada, saisivat ne alueellisesti tasapuolisesti — ei tarvitsisi ikään kuin olla siellä toimeentuloluukulla kerjäämässä armopaloja vaan saisi todella sen tuen, jonka ansaitsee. Tämän tuen pitäisi olla moninkertainen.

Toinenkin tällainen samanlainen aloite on tällä hetkellä vireillä: siinä leikataan kakkosluokan diabeteksen hoitokulukorvausta ja lääkekorvausta, ja myös se tulee tuottamaan enemmän kuluja kuin säästöjä. Tuntuu jotenkin kummalliselta nykyaikana, kun nämä asiat on helppo todeta, miten ihmeessä mikään hallitus — tämä tai edellinen tai mikään koskaan tai tämän jälkeen tulevat hallitukset — tuottaa sellaista lainsäädäntöä, josta jo lähtöruudussa näkee, että se tuottaa enemmän kuluja kuin säästöjä. Näin ei pitäisi olla.

19.42 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! Heti kärkeen totean, että Eduskunnan keliakiaverkoston jäsenenä olen allekirjoittanut tämän aloitteen ja kannatan sitä ja toivon lämpimästi, että se menee läpi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

Kuten täällä on käyty läpi, keliakia on elinikäinen autoimmuunisairaus ja se sekoitetaan usein, erittäin usein, allergiaan. Itselläni on lähipiirissä henkilöitä, jotka sairastavat keliakiaa, ja tiedän, että yksi murenakin gluteenia sisältävää ruokaa aiheuttaa valtavia kipuja, koska se aiheuttaa ohutsuolessa tulehdusreaktion ja pitkäaikaisena suolinukan vaurion. Ja on tosiaankin niin, että sitä ei saa olla pientä muruakaan. Itselläni on laktoosi-intoleranssi, ja kestan jonkun verran maitotuotteita, mutta gluteenittomassa ruokavaliossa on todellakin nollatoleranssi, se ei kestä sitä yhtään.

Katselin tuossa, mitä erilaisia sairauksia hoitamattomana keliakia aiheuttaa. Se on tosiaan ohutsuolen vaurio, ja se altistaa lisäsairauksille, sellaisille kuin osteoporoosi — eräälle läheiselleni on tämä sairaus tullut keliakian johdosta — anemia, masennus, lapsettomuus — aika yllättävää, moni kärsii lapsettomuudesta, voisiko olla taustalla tämäkin? — ja pahimpana tietysti lymfooma eli syöpä.

Tässä lakialoitteessa tosiaan ehdotetaan, että se siirtyisi tänne toimeentulotuen perusmenoihin, jolloin tämä korvaus ei vaihtelisi kunnittain, koska nyt toisinaan sitä myönnetään ja toisinaan ei.

On yllättävää, miten moneen ruokaan gluteenia lisätään. Olen kuullut niinkin sanottavan, että no eihän se nyt, ostaa sitten vähän niin kuin jotain tiettyjä vain, eikä siinä paljon mitään ole, että kyllähän se nyt siitä, kun viljaa ei käytä. Mutta sitä on kaiken maailman ruokakastikkeissa ja jäätelöissä, ja ties mihin sitä lisätään. Se ilmeisesti jotenkin lisää säilyvyyttä, kuohkeutta, ulkonäköä. Sitä on hyvin monissa paikoissa, kaikissa tämmöisissä valmisruokatuotteissa.

Ja se, mikä on tosi oleellista, on se, että sitä ei pitäisi sekoittaa allergiaan. En ollenkaan vähättele allergiaa, itse kärsin esimerkiksi nokkosihottumasta, mutta siitä ei ole minulle mitään pysyviä vaurioita, antihistamiinilla saan sen hoidettua — se on erittäin kiusallinen, ja en tarkoita tällä sitä, että allergia ei ole ikävä sairaus.

Löysin tuosta Keliakialiiton teettämän kyselyn, jonka se oli nyt tänä vuonna teettänyt jäsenistölleen, ja 2 000 ihmistä oli saanut kyselyn ja 783 oli vastannut. Ja täällä oli kyllä yllättäviä tuloksia: esimerkiksi kysymykseen siitä, minkälaisia vaikutuksia korvauksen lakauttamisella on ollut gluteenittoman ruokavalioidon toteuttamiseen, 43 prosenttia ihmisistä on vastannut, että olen pystynyt ostamaan määrällisesti vähemmän gluteenittomia tuotteita. Ei ollenkaan hyvä suunta.

Sitten tässä on tämmöinenkin kysymys: "Arvioi hallituksen leikkausten ja säästötoimenpiteiden vaikutusta omaan talouteesi ja arjessa selviytymiseen." Vain 15,5 prosenttia on vastannut, että sillä ei ole mitään vaikutusta. Toki on varakkaita ihmisiä, joille tämän tyyppiset asiat eivät näy, koska sairaushan ei katso sitä varallisuustasoa. Se iskee kyllä ihan keeneen vain. On myös kysytty: "Oletko joutunut hakemaan toimeentulotukea?" 5,4 prosenttia on ilmoittanut, että "kyllä".

Meille annettiin tämmöinen luku Kelasta, että noin 34 000 yli 16-vuotiaasta on aikaisemmin, vuoden 2005 lopussa, saanut Kelan aikaisemmin maksamaa ruokavaliokorvausta. Eliikkä tämän arvion mukaan, jos tämän tutkimuksen mukaan katsoisi, noin 5 prosenttia saisi tätä toimeentulotukea, se pyörisi siinä 1 500—2 000 henkilössä. Riippuu nyt vähän siitä, kuinka moni heistä sitten sitä hakisi.

Sitten tässä tutkimuksessa olisi vielä muutamia mielenkiintoisia kohtia, kun minä vielä ne tuolta löydän. Täällä oli semmoisia suusanallisia kommentteja. Tässä oli tämmöinen: "Onko keliakian gluteenittoman ruokavalioidon kustannukset huomioitu toimeentulotukipäätöksessä?" Eliikkä henkilö on käynyt hakemassa kunnasta toimeentulotukea. Tässä on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

todettu, että 7 prosentissa ne on huomioitu ja 93 prosentissa ei ole huomioitu. Sitten täällä on tällaisia muutaman asiakkaan vastauksia: "Hain tukea kesäkuussa, keskusteltiin kylä ruokavalion aiheuttamien kulujen huomioimisesta, mutta määräykset ovat, että niitä ei huomioida." Ja sitten taas toisissa kunnissa on määräykset, että ne huomioidaan. Tämä viimeinen oli minun oma lisäykseni. Sitten joku toinen sanoo: "Monia kertoja olen anonut, mutta kieltävä vastaus on aina tullut." Sitten yksi henkilö sanoo: "Ei aiheuta suurentuneita ruokakuluja." Näin kertoo henkilö, että päätöksessä oli lukenut, vaikka asiasta erikseen laittoi selostuksen.

Elikkä tästä huomaa, että tätä sairautta ei ymmärretä, ja tämä on erittäin tarpeellista saada toimeentulolakiin.

Vielä on semmoinenkin ihan hyvä muistaa, mitä tässä yhtenä päivänä mietin, kun ajoin erään ruokajonon ohi, että onkohan näissä ruokakasseissa, mitä on, riittävästi gluteenitonta ruokavaliota saatavilla. Tämä on ainoa keino saada heille kompensoitua tavalla tai toisella ja yhdenmukaisesti kunnasta riippumatta.

19.48 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Lakialoite on erittäin kannatettava. Keliakiatuen palauttaminen edes heikoimmassa asemassa oleville toimeentulotuen kautta on kannatettava ratkaisu sairaudenhoidon turvaamiseksi. Vasemmistoliitto esittää kuitenkin vaihtoehtobudjetissaan, että keliakiakorvaus palautettaisiin täysimääräisesti. Hallituksen lakkauttama 23,6 euron keliakikoiden ruokavaliokorvaus on valtiontalouden kannalta melko mitätön summa, mutta sairastaville itselleen kyseinen summa voi olla merkittävä, vaikkei se erikoisruokavaliosta koituvia lisäkustannuksia yleensä riitäkään läheskään täysimääräisesti korvaamaan.

Hallituksen tapa ottaa yksittäisiä potilasryhmiä hampaisiinsa ja leikkausten kohteeksi — nyt keliakikot ja kakkostyyppin diabeetikot — on erittäin kohtuuton näiden ihmisten kannalta, ja sitä on kyllä vaikea perustella. Täytyy myös muistaa, että näiltä ihmisiltä ja heidän lääkekorvauksistaan leikkaaminen voi tulla kalliiksi, sillä jos näitä sairauksia ei hoideta asianmukaisesti vaan sairaus pääsee pahenemaan, se tulee aiheuttamaan liitännäisongelmia, ja niiden hoitaminen tulee yhteiskunnalle erittäin kalliiksi. Eli toivottavasti tämä lakialoite saa kannatusta ja etenee.

19.49 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuten täällä on todettu, kyseessä on lääketieteellisesti perusteltu autoimmuunisairaus, ja siltä osin on kohtuutonta, että meillä on yksi sairausryhmä, joka ei saa tässä valtakunnassa sitä hoitoa, mitä tarvitsisi. Sitten on ollut hämmästyttävää se, että tätä on perusteltu allergiana eikä ole nähty sitä sellaisena sairautena, että sen ainoa hoitomuoto on täysi nollatoleranssi, gluteenittoman ruokavalion noudattaminen.

Sitten kun täällä on sanottu, että ihminenhan voisi jättää vaikka jauhot pois tai pastat pois tai kaurat pois, niin meillä on valtion ravitsemusneuvottelukunta, joka on määritellyt meille kaikille kansalaisille yhteiset ravintosuositusohjeet, joissa on määritelty meidän energiatasomme ja meidän ruokavaliotoiveemme. Kun tältä osin katsotaan keliakikoille tulevia kustannuksia, voidaan osoittaa, että gluteenittomat jauhot ovat noin 9 kertaa kalliimpia kuin vehnäjauhot, pastavalmisteet ovat 6,5 kertaa kalliimpia kuin makaronit ja spagetit, kaurahiutaleet ja puuroainekset ovat 4,5 kertaa kalliimpia kuin tavalliset kaurahiutaleet. Tässä on vain esimerkkejä niistä tavallisista tuotteista, joita tällä hetkellä me jokainen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

syömme ihan normaalisti arkipäivänä, ja niitä suosittelee myös valtion ravitsemusneuvottelukunta.

Se, mikä tässä on ollut harmillista, on se, että nyt kun meillä toimeentulotuki siirtyy Kelaan, niin tämä olisi hyvin yksinkertaista siirtää osaksi meidän toimeentulotuen perusosaa. Kuten tässä meidän yhteisessä lakialoitteessamme todettiin, 7 §:ssä perustellaan muut perusmenot, ja siellä on muun muassa taloussähkö, kotivakuutus, lasten päivähoidon menot, välttämättömät henkilötodistukset ja sitten muun muassa välttämättömät terveydenhuollon menot, joihinkin voitaisiin sisällyttää nämä gluteenittomasta ruuasta aiheutuvat lisäkustannukset. Tämä on teknisesti helppo suorittaa, kyse on ainoastaan poliittisesta tahdosta, ja sen takia, kun meillä on tämä meidän läpileikkaava keliakiaverkosto, joka kattaa kaikki eduskuntaryhmät, toivoisin, että arvostettaisiin tätä meidän näkemystämme ja tätä asiaa vietäisiin eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.